תאיר נרי

בנשיאות הרב ניר בן ארצי שליט"א

בס"ד, גליון מס' **42**

פרשת **משפטים** כ"ט בשבט תש"ע

מסביב לשלחן השבת

מאמרים

יְלָדִים יְקָרִים, בְּפָרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ פָּרָשַׁת מִשְׁפָּטִים, אֲנוּ "יוֹרְדִים" מִמַּעֲמָד הַר סִינַי וְהַמִּצְוֹת הַמְיֻחָדוֹת שֶׁבָּעֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת, אֶל הַרְבֵּה צִוּוּיִים (בְּפָרָשָׁתֵנוּ יֵשׁ מֵעַל 50 מִצְוֹת), שֶׁמְּפָרְטִים כֵּיצַד יֵשׁ לְהִתְנַהֵג בְּכָל יוֹם וְיוֹם בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ. אֶחָד הַנּוֹשְׂאִים הַחֲשׁוּבִים שֶׁנִּמְנִים בְּפָרָשָׁה, הוּא הַיַּחַס אֶל הָאֲנָשִׁים הַחַלָּשִׁים בַּחֶבְרָה, הַגֵּרִים וְהָאַלְמָנוֹת: "**וְגֵר** לֹא תוֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ.. כָּל **אַלְמָנָה וְיָתוֹם** לֹא תְעַנּוּן".

צִוּוּי זֶה מִזְּכֶר פְּעָמִים רַבּוֹת בַּתּוֹרָה, וּמַדּוּעַ הוּא מִזְכָּר הַרְבֵּה, הֲרֵי רַחֲמָנוּת עַל הַמִּסְכֵּנִים זוֹ הִיא תְּכוּנָה מוּבָנֶת מֵאֵלֶיהָ? אֶלָּא שֶׁהַתּוֹרָה יוֹדַעַת שֶׁמִּי שֶׁשּׁוֹנֶה וְזָר וְאֵינוֹ דּוֹמֶה לָכֶם, לְמָשָׁל: בְּמִבְטָא הַדִּבּוּר שֶׁלּוֹ אוֹ בִּלְבוּשׁוֹ - מְקֻבָּל יַחַס דּוֹחֶה וּמְזַלְזֵל מֵאֵת הַחֶבְרָה שֶׁהוּא בָּא אֲלֵיהָ, וְקָשֶׁה לוֹ מְאֹד לְהִיוֹת אָהוּב וּמְקֻבָּל. לָכֵן, מִצְוַת אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְגַּבֵּר עַל הַיֵּצֶר הַזֶּה וְנִשְׁתַּדֵּל דַּוְקָא יוֹתֵר לְקַבֵּל אֶת הַשּׁוֹנֶה וְהַחֲרִיג וּלְעַיֵּן לוֹ לְהִתְקַבֵּל בַּחֶבְרָה שֶׁלָּנוּ.

עוֹד צִוּוּי בְּפָרָשָׁה בְּעִנְיַן כִּבּוּשׁ הַיֵּצֶר נִמְצָא בְּמִצְוַת עִוָּרָה לְוַיּוֹלֵת: "כִּי תִרְאֶה חֲמוֹר **שׂוֹנַאֲךָ** רֹבֵץ תַּחַת מַשָּׂאוֹ... עָזֹב תַּעֲזֹב עִמּוֹ", אָדָם שֶׁחֲמוֹרוֹ נָפַל מִכֹּבֶד הַמַּשָּׂא מֵהֲמוֹר, עַל מְנַת שֶׁהֲחֲמוֹר יוּכַל לָקוּם, וְשׁוּב לַעֲזֹר לוֹ לְפָרֵק אֶת הַמַּשָּׂא מֵהֲמוֹר, עַל מְנַת שֶׁהֲחֲמוֹר יוּכַל לָקוּם, וְשׁוּב לַעֲזֹר לוֹ לִקְשֹׁר מֵחָדָשׁ אֶת הַמַּשָּׂא עַל גַּבֵּי הַחֲמוֹר. חַז"ל מַדְגִּישִׁים שֶׁנִּכְתַּב בַּתּוֹרָה "חֲמוֹר **שׂוֹנַאֲךָ**" - לְלַמְּדֵנוּ שֶׁ"מִצְוָה בְּשׂוֹנֵא" - יֵשׁ מִצְוָה מְיֻחֶדֶת לַעֲזֹר קֹדֶם לְאָדָם שֶׁאֵינֵנוּ אוֹהֲבִים. וּמַדּוּעַ? כִּי אָדָם שֶׁיִּכְבֹּשׁ אֶת יִצְרוֹ הָרַע, הַשּׂוֹנֵא, וְיַעֲזֹר לְאוֹתוֹ אָדָם, יִתְחַזְּקוּ בְּלִבּוֹ רְגָשֵׁי אַהֲבָה כְּלַפָּיו.

מִכָּאן שֶׁהַקָּבָ"ה בְּמַעֲמַד הַר סִינַי לֹא נָתַן מִצְוֹת כְּלָלִיּוֹת שֶׁלֹּא שַׁיְכוֹת אֵלֵינוּ, אֶלָּא מִצְוֹת שֶׁשַּׁיְכוֹת לְהִתְנַהֲגוּת הַתָּמִידִית שֶׁלָּנוּ עִם כָּל מִי שֶׁמִּסְתַּבְּרִבְנוּ, וְלָכֵן מִצְוָה עָלֵינוּ לְהֵיטִיב לְכָל אָדָם, וּבְמֻיָּחָד בְּסֵיוּעַ לַחֲלָשִׁים וְלַמִּסְכֵּנִים, וְכָךְ נְקַיֵּם אֶת הָעוֹלָם שֶׁעוֹמֵד עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים: תּוֹרָה, עֲבוֹדָה **וּגְמִילוּת חֲסָדִים**.

מה רבו מעשיך ה'...

אבן הספיר

רוֹנִית וְשִׁיר הָלְכוּ לִקְנוֹת בְּגָדִים בָּעִיר לִכְבוֹד הַחֲתֻנָּה שֶׁל אֲחִיהֶן, וּבְאֶמְצַע הָרְחוֹב מָשַׁךְ אֶת תְּשׂוּמֶת לִבָּן חָלוֹן רָאֲוָה שֶׁל אַחַת מֵחֲנוּיוֹת הַתַּכְשִׁיטִים. "תִּרְאֵי אֵילוּ תַּכְשִׁיטִים יָפִים!" רוֹנִית הִתְבּוֹנְנָה כְּמֻהְפְנָטֶת בַּיְצִירוֹת הַנִּוצָּצוֹת "בּוֹאִי נִכָּנֵס!".

"בְּסֵדֶר רוֹנִית, אֲבָל רַק לְהַצָּצָה, אֵל תַּשְׁכְּחִי שֶׁיֵּשׁ לָנוּ עוֹד סִדּוּרִים לַעֲשׂוֹת" אָמְרָה שִׁיר. הֵן צָעֲדוּ לְתוֹךְ הַחֲנוּת וּמִיָּד תָּפְסָה אֶת עֵינֵיהֶן שַׁרְשֶׁרֶת זָהָב יְפֵיפִיָּה עִם אֶבֶן כְּחֻלָּה וּגְדוֹלָה בְּמֶרְכָּזָהּ. "רְאִי תִּרְאִי אֶת הָאֶבֶן הַמְיֻחֶדֶת הַזֹּאת!" הִתְפַּעֲלָה רוֹנִית. "זוֹהִי אֶבֶן סַפִּיר" אָמְרָה שִׁיר "זֹאת אֶבֶן חֵן יְקָרָה מְאֹד".

"אֵיךְ עוֹשִׂים אֲבָנִים יְפוֹת כָּאֵלֶּה?" שָׁאֲלָה רוֹנִית בְּהִתְפַּעֲלוּת. "שָׁלוֹם לָכֶן בְּנוֹת", אָמְרָה לָהֶן בַּעֲלַת הַחֲנוּת שֶׁשָּׁמְעָה לֵב לְהִתְעַנְיְנוּתָן "לֹא יִכְלְתִּי שֶׁלֹּא לִשְׁמֹעַ אֶת שִׂיחַתְכֶן. אֲבָנִים כָּאֵלּוּ לֹא נַעֲשׂוֹת בִּידֵי אָדָם. הֵן נוֹצְרוֹת בְּמַעֲרוֹת בְּמַעֲמַקֵּי הָאֲדָמָה בְּמִסְפָּר מְקוֹמוֹת בָּעוֹלָם, וּכְדֵי לְגַלּוֹת אוֹתָן צָרִיךְ לְחַפֵּר לְעֹמֶק רַב. לְפְעָמִים אֶפְשָׁר לִמְצֹא אוֹתָן גַּם בְּתוֹךְ סְלָעִים אוֹ חֹרְקֵי נַחַל. לְאֶבֶן הַסַּפִּיר צְבָעִים רַבִּים אוּלָם לָרֹב הִיא כְּחֻלָּה כְּמוֹ אֶבֶן זוֹ שֶׁלְּפָנֵיכֶן".

"הַלְוַאי שֶׁהָיְתָה לִי אֶבֶן יָקָר!" אָמְרָה רוֹנִית.

"זוֹהִי בְּאֱמֶת אֶבֶן יְקָרָה וּנְדִירָה מְאֹד, אוּלָם זִכְרוּ שֶׁהַחֲשִׁיבוּת הָאֲמִתִּית שֶׁל הָאָדָם וּכְבוֹדוֹ לֹא נִקְבָּעִים עַל פִּי הָאֲבָנִים הַיְקָרוֹת שֶׁבְּרְשׁוּתוֹ אֶלָּא עַל פִּי מַעֲשָׂיו וְטוּב לִבּוֹ".

עכשיו לימוד

איך כתובים הביטויים הבאים בלשון התורה?

שֶׁגִּינוּ יָצָאנוּ מֵאוֹתוֹ שֹׂרֶשׁ
אֲנִי רְעֵבָה וְחֲבֵרְתִּי מְכֻלָּה

שְׁנֵיהֶם יָצְאוּ לַדֶּרֶךְ
אֶחָד עָלָה לָהָר
וְאֶחָד לְבַדּוֹ נִשְׂאַר

לתשובות ולפתרון אחזקות שלמה:
1. נצב עליך
2. היה אתה לעם מול האלוקים
3. ואשא אתכם על כנפי נשרים

והזוכה: שירה ברוש
גני תקווה

כותבי עלון לילדים:
הרב ישראל שנהב
הרב טל תימוביץ'
ירדן נאור
תהילה יפרת

ספר שמות

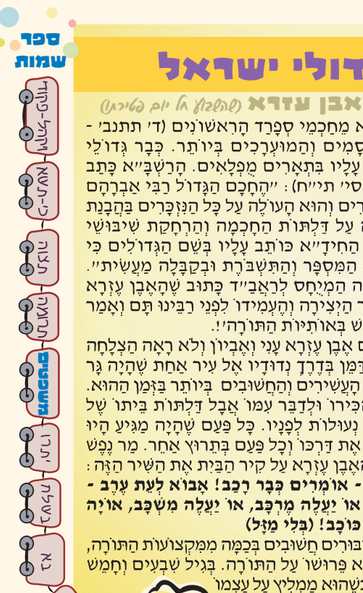

גדולי ישראל

כנרו את...

ר' אברהם אבן עזרא (שלהבת ג' יום פקיעין)

ר' אַבְרָהָם אֶבֶן עֶזְרָא מְחַכְּמֵי סְפָרַד הָרִאשׁוֹנִים (ד' תתנב' - ד' תתקכד') הַמְפָרְשָׁמִים וְהַמּוּעָרָכִים בְּיוֹתֵר. כָּבֵד גְּדוֹלֵי הָרִאשׁוֹנִים הִמְלִיצוּ עָלָיו בְּתָאֳרִים מְפֻלָּאִים. הָרַשְׁבָּ"א כָּתַב עָלָיו (תְּשׁוּבוֹת ח"א סי' תי"ח): "הֶחָכָם הַגָּדוֹל רַבִּי אַבְרָהָם אֶבֶן עֶזְרָא נוֹדָע בַּשְּׁעָרִים וְהוּא הָעוֹלֶה עַל כָּל הַנִּזְכָּרִים בַּהֲבָנַת הָאֲמִתּוֹת וְהַשְּׂכִירָה עַל דְּלָתוֹת הַחָכְמָה וְהָרְחָקַת שִׁבּוּשֵׁי הָאֱמוּנוֹת", וְהַגָּאוֹן הַחִיד"א כּוֹתֵב עָלָיו בְּשֵׁם הַגְּדוֹלִים כִּי "הָיָה מְפֻלָּג בְּחָכְמַת הַמִּסְפָּר וְהַתִּשְׁבֹּרֶת וּבְקַבָּלָה מַעֲשִׂית". בַּפְּרוּשׁ לְסֵפֶר הַיְצִירָה הַמְיֻחָס לְרַאֲב"ד כָּתוּב שֶׁהָאֶבֶן עֶזְרָא בָּרָא בְּרִיָּה עַל פִּי סֵפֶר הַיְצִירָה וְהָעֲמִידוֹ לְפָנֵינוּ תָּם וְאָמַר לוֹ - 'רְאֵה כַּמָּה כֹּחַ יֵשׁ בְּאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה'!.

כַּיָּדוּעַ הָיָה ר' אַבְרָהָם אֶבֶן עֶזְרָא עָנִי וְאֶבְיוֹן וְלֹא רָאָה הַצְלָחָה בְּחַיָּיו. פַּעַם אַחַת נִזְדַּמֵּן בְּדַרְכּוֹ נְדוּדָיו אֶל עִיר אַחַת שֶׁהָיָה גָּר בָּהּ אָחָד מִן הַיְּהוּדִים הָעֲשִׁירִים וְהַחֲשׁוּבִים בְּיוֹתֵר בַּזְּמַן הַהוּא. הָאֶבֶן עֶזְרָא רָצָה לְהַכִּירוֹ וּלְדַבֵּר עִמּוֹ אֲבָל דְּלָתוֹת בֵּיתוֹ שֶׁל הָעָשִׁיר וְהַחָשׁוּב הָיוּ נְעוּלוֹת לְפָנָיו. כָּל פַּעַם שֶׁהָיָה מַגִּיעַ הָיוּ הַמְּשָׁרְתִים חוֹסְמִים אֶת דַּרְכּוֹ וְכָל פַּעַם בְּתֵרוּץ אַחֵר. מַר נָפַשׁ מִן הַיַּחַס הַזֶּה כָּתַב הָאֶבֶן עֶזְרָא עַל קִיר הַבַּיִת אֶת הַשִּׁיר הַזֶּה:

אַשְׁפִּים לְבֵית הַשַּׂר - אוֹמְרִים בְּבֹר רְכֹב! אֲבוֹא לְעֵת עֶרֶב - אוֹמְרִים בְּבֹר שְׁכֹב! אוֹ יַעֲלֶה מִרְכָּבָ, אוֹ יַעֲלֶה מִשְׁכָּב, אוֹיֶה לְאִישׁ עָנִי, נוֹלַד בְּלִי פּוֹכֵד! (בְּלִי מַזָּל)

הָרַאֲב"ע חִבֵּר כַּמָּה חִיבּוּרִים חֲשׁוּבִים בְּכַמָּה מִמְקְצוֹעוֹת הַתּוֹרָה, וְהַמְפֻרְסָם בְּיוֹתֵר הוּא פֵּרוּשׁוֹ עַל הַתּוֹרָה. בְּגִיל שִׁבְעִים וְחָמֵשׁ לְחַיָּיו הוּא נָסַע לְשָׁהוּא מְמֻלְיָא עַל עַצְמוֹ אֶת הַפְּסוּק - וַאֲבָרְהָם בֶּן חָמֵשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מֵחָרָן" אַף הָעוֹלָם כֻּלּוֹ זְכוּתוֹ תָּגֵן עָלֵינוּ.

את התשובות לחידה, יש לשלוח לפקס: 08-6610015
או בדואר אלקטרוני: tairneri@gmail.com

הסיפור שלי

בלב אחד

חלק ג'

גִּלְעָד הִצִּיעַ לְאַרְגֵּן "עֶרֶב פִּתָּה", כָּל הַפִּתָּה שֶׁמְּחָה בַּהֲצָעָה, לְמַעַט מְנַחֵם. כְּשֶׁהַמּוֹרֶה נִכְנְסָה לְפִתָּה הִיא שָׂמְחָה בְּכָל חִדּוּשׁ הָעֲשִׂיָּה, אַךְ מֵיָּד שָׂמָה לֵב כִּי מְנַחֵם אֵינוֹ מְשַׁתְּתֵּף בַּחֲגִיגָה. כַּאֲשֶׁר גִּלְעָד הִצִּיעַ לְמְנַחֵם לִהְיוֹת אַחֲרַאי עַל גִּבְּיַת הַכֶּסֶף מִתַּלְמִידֵי הַכִּתָּה, מְנַחֵם הִתְפָּרֵץ בְּבַעַס וְיָצָא מִן הַכִּתָּה. גִּלְעָד שָׂקַע בְּמַחְשָׁבוֹת, הוּא נָשָׂה לִבִּין מִדּוּעַ מְנַחֵם כּוֹעֵס כָּל כָּךְ. אִמּוֹ שֶׁל גִּלְעָד אָמְרָה לוֹ כִּי מְנַחֵם הוּא חֵלֶק מֵהַכִּתָּה, וְלָכֵן יֵשׁ לָהֶם אַחֲרָיוּת לְמִצֹּא מָה מַפְרִיעַ לוֹ וְלְהָקֵל עָלָיו בְּכָל דֶּרֶךְ אֶפְשָׁרִית. גִּלְעָד הֶחְלִיט לְבַקֵּר אֶת מְנַחֵם בְּבֵיתוֹ.

גִּלְעָד נִכְנַס לְבֵיתוֹ שֶׁל מְנַחֵם, הוּא הִתְבּוֹנֵן מִסְּבִיבוֹ בְּתַדְהֵמָה, מְנַחֵם הַשְׁפִּיל אֶת מַבָּטוֹ וְשָׁתַק. הוּא הוֹבִיל אֶת גִּלְעָד לַחֶדֶר שֶׁלּוֹ וְהֵם הִתְיַשְּׁבוּ בְּשֶׁקֶט עַל הַמִּטָּה. גִּלְעָד לֹא מָצָא אֶת הַמִּלִּים הַנְּכוֹנוֹת, הַבַּיִת שֶׁל מְנַחֵם הָיָה רֵיק, פָּשׁוּטוֹ כְּמַשְׁמָעוֹ, אֶפְשָׁר הָיָה לִסְפֹּר עַל יָד אַחַת אֶת כָּל הָרְהִיטִים בַּבַּיִת. "אַף פַּעַם לֹא הָיִיתִי אֶצְלְךָ, נָכוֹן?" מְנַחֵם שָׁאַל בְּחֶבְאִי, גִּלְעָד רַק הֶנְהֵן, לֹא הָיָה לוֹ מֶשֶׁק אֵיזוּ הַמְצִיאוּת שָׁבָּה מְנַחֵם חַי. "טוֹב, עַכְשָׁו אַתָּה מֵבִין לָמָּה הִתְנַגַּדְתִּי כָּל כָּךְ לְרָעְיוֹן שֶׁלָּךְ.." מְנַחֵם חִיֵּךְ לְגִלְעָד בְּמְבוּכָה. גִּלְעָד חִיֵּךְ לְמְנַחֵם בַּחֲזָרָה. לְפֶתַע, הוּא חִבֵּק אֶת מְנַחֵם חִבּוּק חָזָק וְאָמַר לוֹ: "אַתָּה לֹא לְבַד. אֲנִי, אֲנַחְנוּ, כֻּלָּנוּ - אִתְּךָ". הֵם דִּבְּרוּ עוֹד קְצָת וּלְבַסּוֹף גִּלְעָד יָצָא מֵהַבַּיִת כַּאֲשֶׁר רֹאשׁוֹ מָלֵא בְּתָכְנִיּוֹת וּמַחְשָׁבוֹת. יוֹמַיִם אַחַר כָּךְ, כַּאֲשֶׁר מְנַחֵם נִכְנַס לְבֵית הַסֵּפֶר, הוּא הַבְחִין שֶׁלּוֹ הָיְתָה עֲסוּקָה בְּאַרְגּוּן יוֹם מְכִירוֹת עֲנָק שֶׁהַכְּנָסוֹתָיו קְדֶשׁ. הוּא נִכְנַס בְּשֶׁקֶט לְכִתָּה, גִּלְעָד חִיֵּךְ אֵלָיו וְקָרַץ לוֹ קְרִיצָה כְּאוֹמֵר, "אַל תִּדְאַג הַסּוֹד שְׁלָךְ שָׁמוּר".

מְנַחֵם נִרְגַּע. מֵהֵר מְאֹד הוּא הָיָה שָׁתָף לַעֲשִׂיָּה. בְּסוֹף הַיּוֹם שֶׁכֻּלָּם סָפְרוּ אֶת הַכְּנָסוֹת מִיּוֹם הַמְכִירָה, הַמּוֹרֶה אָמְרָה לָהֶם שֶׁהִיא מְאֹד גֵּאָה, וְשֶׁמְּרַגֵּשׁ לִרְאוֹת אֵיךְ כֻּלָּם הִתְאַחֲדוּ לְמַעַן מַטָּרָה טוֹבָה. אַף אֶחָד לֹא יָדַע לְמִי הַכֶּסֶף מִיָּעַד, אַךְ כֻּלָּם נִרְתְּמוּ **בְּלֵב אֶחָד**. בְּאוֹתוֹ הַצָּהֳרַיִם מַמָּשׁ, הַמּוֹרֶה וְגִלְעָד נָשְׂאוּ עֵמָד נִדְהָם, הוּא הִתְבּוֹנֵן בָּהֶם, כֵּיצַד אַט אַט הֵם מְמַלְּאִים וּמְחַיִּים אֶת הַבַּיִת שֶׁלּוֹ, אִמּוֹ שֶׁל מְנַחֵם מֵחֲתָה דְּמָעָה מֵהִתְרַגְּשׁוּת, "אַתֶּם פְּשׁוּט מַלְאָכִים" הִיא מִלְמְלָה שׁוּב וְשׁוּב. גִּלְעָד הָיָה נָבוֹךְ, אַךְ לִבּוֹ הָיָה מָלֵא בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, מְנַחֵם חִבֵּק אוֹתוֹ חִבּוּק חָזָק, "תּוֹדָה לָךְ, תּוֹדָה שֶׁאִפְּשָׁרְתָּ לִי מֵחֲזֶקֶת בְּזְכוּתֶךָ" גִּלְעָד הִתְרַגֵּשׁ, הוּא חִבֵּק אֶת מְנַחֵם בַּחֲזָרָה. כַּאֲשֶׁר לָפֶתַע מְנַחֵם צָחַק בְּמְבוּכָה וְאָמַר: "אֲנִי חַיָּב לְהוֹדוֹת, שֶׁלְּפְעָמִים יֵשׁ לָךְ אַחְלָה רַעְיוֹנוֹת...".

סוף

נקודת אור - הרב אמיר בן דוד שליט"א

נעשה ונשמע - סודם של ישראל

"אמר רבי אלעזר בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה להן: מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו דכתיב "ברכו ד' מלאכיו גבורי כח **עושי** דברו **לשמוע** בקול דברו, ברישא **עושי** והדר **לשמוע**" (גמרא שבת פח.). ואומר רש"י שם "מוכנין לעשות קודם שישמעו ולא כדרך שאר עבדים ששומעים תחילה את הדבר לידע אם יכולין לקבלן עליהם אם לאו". ע"פ דברי רש"י, עם ישראל קיבל על עצמו את קיום התורה והמצוות עוד לפני שידעו בדיוק מה קבלו על עצמן והאם מסוגלים לעמוד בכך. אך נראה כי העובדה שישראל הקדימו נעשה לנשמע אינה עניין חד פעמי אלא זה שייך לטבעם של ישראל ומהווה הדרכה ודרך גם לעתיד, שהרי מלאכי השרת משתמשים בדרך זו תדיר.

אם כך הוא, עלינו להבין מהי חשיבותה ומהותה של ההדרכה הזו וכיצד ניתן ליישמה בחיי היום יום שלנו? נראה כי ניתן יהיה להבין זאת דווקא מדברי הצדוקי המופיעים בגמ' בשבת. במסכת שבת טען הצדוקי כלפי רבא "עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו" - אתם עם פזיז, שהקדמתם פיכם לאזניכם. כלומר, טענת הצדוקי היא כי עם ישראל היה צריך לשמוע את דברי הבורא ורק אז לראות אם מסוגלים הם לעמוד במשימה. על כך ענה לו רבא, שאנו הולכים בישרות ובתמימות אחר הקב"ה וסומכים עליו ועלינו נאמר "תומת ישרים תנחם". ואכן, גם בקריעת ים סוף אמר הקב"ה למשה "מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו". כלומר, התחילו ללכת אל תוך הים! והדבר בולט מאוד, כיוון שבקריעת ים סוף לא נבקעו המים מיד מצד לצד! ובנוסף לכך, האם ראו עם ישראל את החוף בצד השני ורק אז נכנסו לים? לא ולא! אלא נחשון בן עמינדב קפץ למים ורק כאשר הגיעו המים אל אפו נבקעו המים לעם ישראל, ועוד שהים המשיך להיבקע על פי קצב ההתקדמות של עם ישראל בכל צעד וצעד.

עם ישראל לא חיכו לראות תחילה את היבשה בצד השני, אלא נכנסו ואז נבקע הים.

זהו היסוד של עמנו וגם סודו הגדול - לפעול לעשות מתוך אמונה בקב"ה גם כאשר אינך רואה בדיוק כיצד העשייה הזו תוביל אותך עד למטרה הסופית. גם כשאינך רואה כרגע את כל הדרך פתוחה לפניך, עשה את שנדרש בישרות ובתמימות, והסמך על בורא העולם, והוא כבר יפתח לך את הדרך.

מאידך, עלינו להזהר מאזהרתו של החכם מכל אדם, שהרי שלמה המלך בספרו קהלת טוען על בני האדם: "אשר עשה האלוקים את האדם **ישר** והמה בקשו חשבונות רבים" (קהלת ז, כט). כלומר, החשבונות הרבים הם הדאגות - מה יהיה? איך יהיה? מה נעשה? וגם הפעולות של התחכום והערמומיות. והרי האלוקים עשה את האדם **ישר** וכדברי רבא "תומת ישרים תנחם".

איך ניישם מציאות זו של "נעשה ונשמע" בחיינו?

ניקח לדוגמא את מצוות הצדקה. אם אדם יתנהג בדרך "נעשה ונשמע" יתקיים בו "עשר בשביל שתתעשר". הכוונה היא, שעל האדם קודם ליתן ורק אח"כ הקב"ה יתן לו כפל כפליים. אך אם אדם יחכה ויאמר - אם יהיה לי רווח מעסק זה **אז** אתן - על זה יאמר הקב"ה - "תמשיך לחכות"... זה בדיוק הפוך, לחכות עם הנעשה עד לאחר שרואים את התוצאה. לעומת זאת, במעשה האמונה, "הנעשה" - הנתינה קודמת, ו"הנשמע" - התוצאה, תבוא רק מאוחר יותר.

אמנם, כל זה אינו נכון לגבי לקיחת הלוואה. אדם הלוקח הלוואה צריך לדעת היטב כיצד הוא ישיב אותה. אחרת נאמר עליו "לווה **רשע** ולא ישלם" ועל כן, גם לא טוב לקנות בתשלומים, אלא אם יש יכולת תקנה ואם לאו - אל תקנה, שכן אדם צריך לשמוח בחלקו ובמה שהקב"ה נתן לו.

כך גם בזמן ניסיון שיש לאדם. בעת הקושי והניסיון הוא אינו מבין מדוע הקב"ה שלח לו התמודדות זאת - אך הוא צריך להיות מצוי באמונה בבחינת "נעשה" שהכל מהקב"ה ולטובה, ואם אכן יהיה באמונה כזאת, לאחר זמן - הקב"ה יאיר עיניו להבין

לאור ההלכה - מפסקי מרן הראשל"צ הרה"ג מרדכי אליהו שליט"א

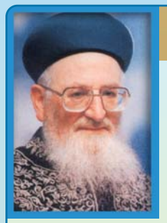

מהלכות שכר שכיר ואיסור בל תלין

מצווה לתת שכר פעולת שכיר בזמנו ומקיים בזה מצוות עשה דביומו תתן שכרו. ואיזהו הוא זמנו? אם כלתה המלאכה ביום זמנו כל היום, ואם כלתה המלאכה לאחר שיצא היום ונכנס הלילה, זמנו כל הלילה. אמנם אם מאחר השכר, עובר בזה בחמישה לאוין: **1.** בל תגזול **2.** בל תעשוק **3.** בל תעשוק שכיר **4.** בל תלין **5.** לא תבוא עליו השמש. (דרכי הלכה סי' קפה)

יש חובה לשלם לשכיר שעות בסוף עבודתו אפילו באמצע היום (עי' בא"ח כי תבוא א, דרכי הלכה סי' קפה)

יש ספק אם יוצאים ידי חוב כשנותן צ'ק לפועל בלילה או ביום שישי אחר חצות שאינו יכול לפדותו. (אחרונים)

וכן אם נתן אדם טליתו לאומן לתקנה בקבלנות והביאה לו ביום, יש לו זמן כל היום בלבד. וצריכות הנשים שמוסרות בגד לתפירה או לתיקון או למכבסה, לשלם מיד כשמביאין להם את הבגד, וכן כל כיוצא בזה. (עי' בא"ח כי תבוא כה, דרכי הלכה שם)

אינו עובר משום בל תלין ולא תבוא עליו השמש, אלא אם תבעו השכיר ויש לו מעות ליתן לו. אבל אם לא תבעו השכיר או שתובעו ואין לו מעות אינו עובר. אך מידת חסידות הוא ללוות ולפרוע לשכיר בזמנו. והאר"י ז"ל לא היה רוצה להתפלל מנחה עד שיפרע שכר שכיר. ואם לא היה לו, היה לווה כסף מאחרים ופורע שכר שכיר. (בא"ח שם, דרכי הלכה שם)

מי שדרכו שלא לפרוע לפועלים עד לאחר החשבון, אפילו תבעו ממנו דבר מועט שבוודאי מגיע להם, מכל מקום אינו עובר, שכיוון שידוע שדרכו כן על דעת כן נשכרו אצלו. על כן, במקום שרגילים לשלם משכורת בסוף החודש או מספר ימים אחר כך, אין בזה משום "בל תלין". אולם אם יש לבעה"ב כסף חייב לשלם מיד. (אחרונים, שם)

נערך בידי הרב טל חיימוביץ'

חכמת חיים - מתוך "עצות מהחיים" - מאת חיים ולדר

מוסר מול נימוס

העיתון הנפוץ במדינה ערך ניסוי מעניין. הוא פיזר חמישה ארנקים ברחובות הערים ובתוך כל אחד מהם 100 שקל וכתובת להחזרה. הניסוי נעשה ב-15 ערים בישראל. והנה התוצאות: כמעט ולא הייתה עיר אחת שבה הוחזרו יותר משני ארנקים. הגדילו לעשות באר שבע ואילת שבהן לא הוחזר אפילו ארנק אחד. באחת הערים הוחזר ארנק אחד, והאיש אמר בכל הרצינות כי הוא החזיר את הארנק רק מפני שמדובר ב-100 שקל. "אם היו שם כמה אלפים איני חושב שהייתי מחזיר", פיזם.

וכעת לבני ברק: בבני ברק הוחזרו ארבעה ארנקים מתוך החמישה. שתי נערות חרדיות, תלמיד ישיבה ואברך מבוגר שהתקשר לחוץ כולו להחזיר את האבידה.

תשאלו מה קרה לארנק החמישי? ובכן, הוא נמצא על ידי עובדת זרה ממוצא סיני... היוצאת מן הכלל שהעידה על הכלל. העיתון קובע כי בני ברק הצדיקה את עצמה כעיר חרדית האמונה על מצוות השבת אבידה.

נימוס מזויף

בדיחה ייקית לא מצחיקה במיוחד מספרת על הפסקת חשמל בת עשר שניות שהתרחשה בעיצומה של ארוחה רשמית ומכובדת. בשניות החושך נשמעה צרחה, ומיד כשנדלקו האורות הסתבר, שאחד האורחים ניצל את הפסקת החשמל כדי לקחת את העוף שנותר, ואילו עשרה אורחים אחרים נעצו בידו את מזלגותיהם. אז נכון ששמעתם בדיחות יקיות פחות מצחיקות, אך זו מספקת סוג של הוכחה לנימוס הגרמני, שאינו אלא איצטלה מזויפת שתחתיה מסתתרת נפש בהמית.

מצפון לא מוסרי

הפסיכולוגיה מכירה בשלושה שלבים בהתפתחותו הנפשית של אדם. השלב הראשון הוא ה"איד", שהוא הצד הבהמי-היצרי של האדם הדואג רק לעצמו ולסיפוקיו המהירים, בלי לעשות שום חשבון מוסרי. השלב השני הוא "אגו", שגם בו האדם דואג לעצמו, אך מתחשב בכללים מוסריים, בהכירו את חוקי העולם ובהבינו כי אם יעבור עליהם, הוא עלול שלא להשיג את שלו, ואפילו לסבול. השלב הבא הוא "הסופר-אגו", שהוא המצפון. בשלב זה האדם מוותר על רצונותיו בשל עקרונות מצפוניים.

חוקי התורה הופכים כל אדם שומר תורה ומצוות לדמות מוסרית המחויבת לדברים, בלי קשר למה שגופו רוצה.

הניסיון שהוזכר בתחילת הפרק, ובעצם מציאות החיים בעולם, מלמדים, שהדרך היחידה, כמעט, להפוך אדם לאיש מוסר ומצפון אמיתי, והדגש הוא על אמיתי - היא מחויבת לתורה ולמצוות.

חוקי התורה הופכים כל אדם שומר תורה ומצוות לדמות מוסרית המחויבת לדברים, בלי קשר למה שגופו רוצה. כל "מצפון" אחר הנתון לשיפוטו של אדם - עלול להיות חלקי וממוקד שוב במה שגופו חפץ, ועלול להיות מוגבל. קחו למשל את פעילי ה"מצפון" נגד ניסויים בבעלי חיים. הללו רואים עצמם כדמויות מוסריות שאין למעלה מהן, אך האמת היא, שבדרך להגן על זכויות החיות, הם פוגעים בבני אדם וברכוש, ולא פעם גרמו לפציעות ולמוות. דוגמה נוספת: פעילי השמאל "בעלי המצפון" הללו, יחרדו על זכויותיהם של ערביים מרצחים וישבחו בכל פה אלימות קשה נגד מתנחלים, שלא לדבר על הסטירה של דה הרטוך, שגרמה לאחד העיתונאים השמאלניים לפלל, שכמה משיניו של הרב כהן ישברו. אחד מגדולי ישראל שראה בגרמניה אדם נושך לכלב, קרא עליו את הפסוק: "זובחי אדם עגלים יישקון". שנים לאחר מכן התרחשה השואה, והגרמנים המנומסים והמוסריים זבחו יהודים על המוקד.

נימוס אינו מצפון

מצפון הוא מלשון מצפן - כלי המאפשר לאדם למצוא את הדרך הנכונה, לא לתעות, לא לטעות, וכן לתהות על מעשיו. האם מישהו מכיר כלי כזה הנולד על האדם עצמו? אנשים בכל העולם מעצבים את השקפתם על פי הסביבה שהם מתגוררים בה או לפי חומר שקראו בעיתונים. רובם גם ישנו את דעתם על פי רגשותיהם, ירחמו על האכזר ויתאכזרו על הרחמן, אם רק הוצג בצורה בלתי מחמיאה.

וישנו הנימוס, שאינו אלא מלבוש ומסיכה והתאמה לסביבה, בנימוס אין דבר וחצי דבר עם המצפון, וככל שהאדם מקפיד במסכתו, כך הוא מזניח את תוכו. לא בחינם דווקא אנשי הנימוס הידועים ביותר - הגרמנים - התגלו כגדולי המרצחים בהיסטוריה האנושית.

ספר החוקים האמיתי

שאלו נא סוחרים שאינם שומרי תורה ומצוות, ירקנים, בעלי מכולת וכד', והם יספרו לכם על מה שמכונה בז'רגון המקצועי "מוסר התשלומים" של הציבור החרדי. אף שמדובר באחד הציבורים העניים במדינה, כמות השיקים החוזרים קטינה ביותר וכמות ה"חובות האבודים" אפסית (גם לאנשים ישרים חוזרים לפעמים שיקים, אך הם בניגוד לאחרים - ממהרים לרדוף ולשלם חובם).

הכלי בעל המצפון היחיד שקיים הוא תורת ישראל - ספר החוקים לחיים נכונים שניתן על ידי בורא עולם המכיר את בריואיו.

"צדיק כתמר יפרח" - מדברי מורנו ורבנו הרב ניר בן ארצי שליט"א

קדושת השם הישראלי

כבר נאמר בפרשתנו: "ואנשי קודש תהיון לי" (שמות כב, ל) - ומשום שעם ישראל נקראים "קודש" אסור לאדם לקרוא לחברו בשם בזיון או לכנות שם לחברו. וצריכים אנו לעיין במהות האיסור וסיבתו.

לעם ישראל יש נשמה שהיא חלק אלוק' ממעל, וכאשר נותנים שם לרך הנולד ביום הברית ואומרים "יקרא שמו בישראל פלוני בן אלמוני", נותנים שם גם לנשמה הטהורה שלו. לשם האדם יש משמעות של חיים, וחשיבות לקביעת אופיו של האדם היהודי ולהצלחתו. אין השם רק אמצעי לתקשורת, אלא שם האדם גם כן משפיע עליו ללכת בדרך הטובה ועל כן טוב ונכון הוא לקרוא לתינוק בשמות הצדיקים שבכל הדורות או בשמות אנשים שחיו בטהרה ובקדושה. גם שמות חדשים ונקיים אפשר לקרוא לילד ובלבד שיתנו לבן שם המתאים לבן, ולבת שם המתאים לבת בלבד (ואפשר כמה שמות). מכל זה מובן כי יש להימנע מלקרוא לילד על שם אנשים שהיה להם עבר קשה או על שם אדם שנפטר בגיל צעיר (אך ניתן לקרוא כשם שני), משום שכאמור השם משפיע על אופיו של האדם והצלחתו.

מניין ההורים יודעים מהו השם הנכון לילד? יש להבין כי ההורים מקבלים, בדרך כלל, הארה מריבונו של עולם ביחס לשם בו יקראו לתינוק ולכן הם צריכים להחליט בלב אחד מהו שם הילד. מכאן גם החשיבות של השימוש ביום יום בשמו המלא של האדם. כאשר קוראים לילד בשמו השלם ולא בכינוי, משתמשים בכל אותיות שמו, שהן קדושות שהרי הן שמותיו של הקב"ה, ובזה נוצרת שלמות של נשמה, של הרוח והגוף. בזמן קריאת השם, הרוח והנשמה מתחברות לגוף וכך הגוף מתחזק ומקבל עוצמה.

הורים מקבלים, בדרך כלל, הארה מריבונו של עולם ביחס לשם בו יקראו לתינוק ולכן דווקא הם צריכים להחליט מהו שם הילד.

החיסרון שבכינוי שם אחר

כאשר מכנים אדם בשם אחר או בכינוי, ואפילו אם זה כינוי של חיבה, הנשמה אינה "עונה" לאותו שם, שהרי היא מכירה רק את השם המלא, וכך עם הזמן נוצר נתק בין הנשמה לרוח ולגוף האדם. באופן של ניתוק זה, נגרם לאדם חסרון גדול, ואותו יהודי לא מתברך ולא מקבל כח מנשמתו, ועל כן אינו מצליח בחייו אלא מתמלא בבעיות וצרות. כאשר קוראים לאדם בכינוי, זהו בזיון ולעג לנשמתו ובעצם גם בזיון לקב"ה ח"ו, כי נשמתו של האדם היא חלק אלוק' ממעל.

גם בני הזוג חייבים לדייק בשמות ובעיקר בערב החתונה, בכתובה ובקריאתה תחת החופה שאז הקב"ה מחבר את נשמותיהם לנשמה אחת. לעיתים, כאשר חס ושלום אדם חולה, ניתן להחליף או להוסיף שם, אך זאת רק על פי תלמיד חכם, צדיק ומבין גדול בחכמת הנסתר ובקבלה שהרי עליו להבין מהי משמעות החלפת שמות.

סיבת החלפת השם לאדם החולה קשה היא על מנת שיזכה לאריכות ימים. שאם נגזרה עליו גזירה, נגזר על האדם הקרוי פלוני אך לא על אדם הקרוי בשם חדש. כך הם גם דברי חז"ל, שאצל אברהם ושרה נאמר "ויוצא אותו החוצה" (בראשית טו, ה), אמר לו הקב"ה לאברהם - צא מאצטגנינות שלך שראית במזלות שאינך עתיד להעמיד בן, אברם אין לו בן אבל **אברהם** יש לו בן. וכן שרי לא תלד אבל **שרה** תלד, אני קורא לכם שם אחר וישתנה המזל. הבה נקפיד לקרוא לכל יהודי בשמו השלם והאמיתי וכך נכבד כל יהודי ויהודי וניתן לו כח ועוצמה, "כי עם קדוש אתה לד' אלוקיך".

כאשר מכנים אדם בשם אחר או בכינוי, ואפילו אם זה כינוי של חיבה, הנשמה אינה "עונה" לאותו שם, שהרי היא מכירה רק את השם המלא.

צוהר לתיבה - ר' חגן חסן

"ואלה המשפטים" - מה טיבו של משפט?

מה פשר המלה "**משפט**", בלשון הקודש, וכיצד ניתן ללמוד ממנה על מהותו של ה**משפט**? התביעה הראשונה בפני ה**משפט** האלוקי, "הוגשה" ע"י שרה אמנו, הכועסת על היחס המתנשא שהגר החלה להפגין כלפיה, לאחר שהרתה לאברם. היא פונה לאברם ואומרת לו, "חמסי עליך, אנוכי נתתי שפחתי בחיקך ותרא כי הרתה ואקל בעיניה, **ישפוט** ה' ביני וביניך". משמעות דבריה היא, שבעצם כבודה וזכויותיה, כמו נשללו ונלקחו ממנה (ב"אישור שבשתיקה" מצידו של אברם), והיא מבקשת שהצדק האלוקי ירד מלמעלה ויכריע ביניהם. היא מצפה כמובן, להכרעה שתשיב לה את כבודה האבוד. יוצא איפוא, שמשפט הוא בד"כ, עניין של פסיקה בין שני בעלי דין. אחד מהם לפחות, חושב שמשהו השייך לו (כבוד, בריאות, כסף וכיו"ב), נלקח ממנו ע"י השני. השני לעומת זאת, סבור שלא עשה מה שמיוחס לו, או שמה שעשה בצדק עשה, ואם לקח דבר מה מהשני, הרי מדובר במשהו שהוא זכאי לו. השם 'בעל דין' גם רומז לכך, שבעל הדין חווה תחושה של קיפוח ועוול, שנגרמו לו כאורה, ע"י הצד שני. גם הנתבע, אף אם אינו תובע, הוא בעצם בעל דין, אפילו אם מבחינתו, מדובר באשמת שוא, המועלית כנגדו.

ומהו תפקידו של השופט? לשמוע את הדברים, לבחון אותם על פי המשפט האלוקי, כפי שהוא מופיע בתורה, ולפסוק. השפיטה היא הפסיקה, ההכרעה, גזר הדין. השורש של המילה 'משפט' הוא **ש.פ.ט.** שורש זה מייצג שתי משמעויות עיקריות. האחת, הסמכות העליונה שבידה להכריע, כפסיקה, כחיתוך מלמעלה כלפי מטה, של הנכס נשוא התביעה, וחלוקתו הנכונה בין הצדדים. ניתן לגלות משמעות דומה בשורשים נוספים, הפותחים באותיות 'שפ', כגון: ל**השפי**ל - שמשמעה להוריד ולהנמיך, ל**שפו**ך - שמשמעה לגרום לנוזלים לרדת כלפי מטה, ל**השפי**ע - להוריד שפע, **שפו**ף - כפוף כלפי מטה, ועוד.

המשמעות השנייה, הרמוזה בשורש זה, היא צירופים שונים של האותיות **ש,פ,ט**. חכמינו קובעים ש"אין אדם עובר עבירה, אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות" (לאחר שפתח את דלתו בפניה). דבר זה רמוז במלה **טִפֶּשׁ** הבנויה מאותיות השורש **ש.פ.ט** אך בסדר הפוך. **הַטְפָּשׁוּת** היא בעצם, כיסוי והסתרה על האמת, ראייה לא נכונה של המציאות, כדברי הפסוק מתהילים, "**טָפְשׁ** פַּחֲלָב לִבָּם". כלומר, שהלב העטה על עצמו מעטה "מסתיר" של שומן, המונע ממנו לחוש ולתפקד נכונה. הצירוף השלישי של האותיות, הינו **פ.ש.ט** על משמעויותיו השונות. בפני השופט מוצגות עובדות המובאות מזוויות ראייה שונות, אם לא הפוכות, של שני הצדדים. על השופט, להוציא את האמת לאור, ע"י **פישוט** הדברים והצגתם בצורה **פשוטה** וברורה. וכיצד הוא עושה זאת? ע"י **הפשטת** הלבוש המכסה והמטעה, בו הלבישו בעלי הדין את העובדות, ע"י גילוי פנימיותם של הדברים, ושל העומד מאחריהם. צירוף נוסף, המלמד על משמעות דומה, הוא השורש **ש.ט.פ**, המרמז על אמצעי נוסף לגילוי האמת, ע"י **שטיפה** של הצבע, הפיח ושאר הציפויים בהם "נמרחה" האמת.

וכיצד מגיע הדיין ליכולות אלה? ע"י לימוד התורה, "ואלה המשפטים אשר תשים **לפניהם**", וכפי שרש"י מסביר, "תשים **לפניהם**, כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם". בדומה למזון שממנו נבנים תאים חדשים בגופו של האדם האוכל אותו, ובכך הוא הופך להיות חלק מהאדם, כך המשפטים שבתורה, פועלים על **פניימיותו** של הלומד, ומקנים לו את היכולות בהתאם.

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (כא,א)
צריך אדם לשים את משפטי האלוקים לפניו.
עליו להקדיש את כל ה"אני" שלו בעבור המשפטים ולמסור את נפשו עליהם.
וזהו שאומר הכתוב: "לפניהם" - שיעמידו את המשפטים לפניהם, לפני קיומם העצמי...
(קול שמחה)

הגליון מוקדש לרפואתו השלמה
של מו"ר הראשון לציון
הרה"ג מרדכי צמח בן מזל
בתוך כל חולי עם ישראל